

Projectplan Cultuureducatie & Cultuurparticipatie Overijssel 2025-2028

Rijnbrink

FONDS VOOR
CULTUR
PARTICIPATIE

provincie Overijssel

Inhoud

4 Samenvatting

6 Cultuureducatie Overijssel

7 1 Inleiding

7 1.1 Expertisehuis voor Cultuureducatie in Overijssel

10 2 Reflectie op de vorige beleidsperiode

10 2.1 Positieve lessen

11 2.2 Onderzoekstrajecten Dijksterhuis en van Baaren (D&B)

12 2.3 Afstemming tussen de cultuureducatie regelingen

12 2.4 Netwerken/ecosysteem

13 2.5 Professionalisering

13 2.6 Kennisdeling

13 2.7 Moneva

14 3 Cultuureducatie Overijssel 2025-2028

14 3.1 Uitgangspunt beleidsperiode

14 3.2 Doelstellingen

16 3.3 Vier onderzoekslijnen

19 3.4 Wat wij gaan doen

27 Cultuurparticipatie Overijssel

28 1 Achtergrond en context

31 2 Inhoudelijke focus en doelstellingen

34 Bijlage 1: Begroting

36 Bijlage 2: Overzicht en toelichting samenwerkingspartners

Foto: Christein van Hoffen

Samenvatting

Cultuureducatie Overijssel

We zijn blij met de nieuwe regeling Cultuureducatie Overijssel, omdat dit de kans vergroot dat scholen effectief gebruik gaan maken van de voor hen beschikbare middelen en het de kans verkleint op concurrentie tussen de regelingen Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) en (voorheen) Cultuur aan de Basis. Rijnbrink kan zich door deze 'vervlechting' nog meer gaan richten op haar rol als: Expertisehuis voor Cultuureducatie in Overijssel.

Ruimte voor verdieping en kwaliteit

Het uitgangspunt deze beleidsperiode is dat we aansluiten bij het lokale cultuureducatieprogramma in plaats van inzet op het bekende vouchersysteem. Hierdoor is er binnen CmK daadwerkelijk ruimte om te werken aan verdieping en kwaliteit. Samen met het cultureel ecosysteem kunnen we stappen zetten voor de duurzame kwaliteitsverbetering van cultuureducatie. Ook creëren we de ruimte om te werken binnen de curriculumherziening die binnen deze beleidsperiode wordt voorbereid.

Hier doen we het voor!

Ons doel is om een beweging in gang te zetten. Eén die kinderen kennis laat maken met hun eigen culturele omgeving. En we willen partijen op het gebied van onderwijs, kunst, cultuur, filosofie, welzijn en wetenschap met elkaar verbinden om gezamenlijk met ons deze beweging vorm te geven. Dit alles om een cultuur op te leveren waarin leren, ontwikkelen en professionaliseren de norm is.

Vier onderzoekslijnen

De Labs, Proeftuin Overijssel en MAAKTAAL waren succesvolle onderzoeks- en experimentevormen in CMKIII. We leggen onze focus de komende jaren op het verder inzetten van onderzoek in het primair, voortgezet en gespecialiseerd onderwijs. Dit doen we met de volgende vier onderzoekslijnen:

1. DRUK! Jongeren en sociale druk
2. KWIJT? Verloren door technologie?
3. MAAKTAAL Taalontwikkeling door cultuureducatie
4. TIJD! Voor gespecialiseerd onderwijs

Foto: Merel ten Elzen

Dit gaan we doen: Focus op 8!

Naast de vier onderzoekslijnen focussen we ons vanuit Rijnbrink Cultuureducatie op 8 onderdelen. Hierbinnen werken we aan de doelen vanuit zowel Cultuur met Kwaliteit als Cultuureducatie Overijssel.

1. Cultuureducatieprogramma's & Proeftuin Overijssel
2. Dataverzameling & Cultureel Overijssel in Kaart
3. Leren, ontwikkelen & professionaliseren
4. Monitoring & Evaluatie
5. Ecosysteem & Netwerkvorming
6. Beleid & Strategie
7. Communicatie & Zichtbaarheid
8. Subsidie & Verantwoording

Bovenstaande vliegen we steeds in logische samenhang en verbinding aan. Hierbij streven we nadrukkelijk kwalitatieve in plaats van kwantitatieve doelen na.

Uitgelicht: Cultureel Overijssel in Kaart

Door de voorwaarde dat gemeenten deelnemen aan de provinciale dataverzameling die via Rijnbrink loopt, hebben we de kans om zowel provinciaal, als gemeentelijk en op schoolniveau inzicht te krijgen in de staat van cultuureducatie. Hoe meer relevante informatie beschikbaar is, hoe beter beleidsmakers hun beleid hierop kunnen afstemmen. De inzichten kunnen worden weergegeven in Cultureel Overijssel in Kaart.

Cultuurparticipatie Overijssel

De ambitie is om binnen participatie op de uitgezette lijn van cultuureducatie door te bouwen. Daarbij onderscheiden we twee doelgroepen die niet direct verbonden zijn aan het funderend onderwijs.

- De inwoner die (nog) geen cultuur beoefent en nog in de fase van kennismaken zit binnen de culturele keten.
- De inwoner die kunst en cultuur beoefent op amateurniveau en in de fase zit van beoefenen/consumeren en/of professionaliseren in individueel of groepsverband (Amateurkunst).

Voor deze aanvraag gaat Rijnbrink voor de bovenste doelgroep.

We werken samen met partners aan concrete projecten om inwoners kennis te laten maken met kunst en cultuur. Door middel van deze initiatieven verzamelen we input voor (strategische) ontwikkeling en kennisdeling ten behoeve van het cultureel ecosysteem en beleidsmakers. Inhoudelijk maken we allereerst de keuze om te focussen op de doelgroep jongeren. Daarnaast focussen we ons ook op landelijke samenwerking en het leveren van input binnen de landelijke ontwikkelingen cultuurparticipatie en amateurkunst.

Cultuureducatie Overijssel

Foto: Merel ten Elzen

1 Inleiding

In Overijssel wordt, zowel op lokaal als op provinciaal niveau, veel waarde gehecht aan cultuureducatie. Al langere tijd zetten zowel de provincie, de Overijsselse gemeenten, het onderwijs en Rijnbrink zich in om hun ambitie te realiseren. Dit uit zich niet alleen in samenwerkingen tussen bovenstaande partijen, maar ook door de jarenlange investeringen binnen de Rijksregeling CmK en de provinciale regelingen voor cultuureducatie. Vanuit deze stevige basis bouwt Rijnbrink samen met het cultureel ecosysteem verder in aankomende beleidsperiode.

1.1 Expertisehuis voor Cultuureducatie in Overijssel

'Samen met jou werken we aan een duurzame kwaliteitsverbetering van cultuureducatie in Overijssel' - www.cultuureducatieoverijssel.nl/over-ons/

Rijnbrink gelooft in een samenleving waarin cultuureducatie een essentiële rol speelt in de persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Wij onderschrijven de ambitie uit de cultuurnota en streven een duurzame kwaliteitsverbetering van cultuureducatie in Overijssel in nauwe samenwerking met onze partners binnen het cultureel ecosysteem na. Met het doel een toekomst te creëren waarin cultuureducatie toegankelijk en van hoge kwaliteit is. Wij zijn ambitieus en geloven dat Overijssel de kans heeft om een nationaal voorbeeld te worden van hoe cultuur en onderwijs effectief met elkaar kunnen worden verbonden.

Concreet focussen we ons vanuit Rijnbrink Cultuureducatie op onderstaande onderdelen. Hierbinnen werken we aan de doelen vanuit zowel Cultuur met Kwaliteit als Cultuureducatie Overijssel.

1. Cultuureducatieprogramma's & Proeftuin Overijssel

Rijnbrink stelt vanuit CmK drie euro per leerling per jaar beschikbaar om het lokale cultuureducatieprogramma van de 21 kleine- en middelgrote gemeenten te verrijken. Ook blijven we inzetten op het faciliteren van busvervoer.

2. Vier onderzoekslijnen

De Labs, Proeftuin Overijssel en MAAKTAAL waren succesvolle onderzoeks- en experimenteervormen in CMKIII. We leggen onze focus de aankomende jaren op het verder inzetten van onderzoek in het primair, voortgezet en gespecialiseerd onderwijs.

3. Dataverzameling & Cultureel Overijssel in Kaart

Door de voorwaarde dat gemeenten deelnemen aan de provinciale dataverzameling die via Rijnbrink loopt, hebben we de kans om zowel provinciaal, als gemeentelijk en op schoolniveau inzicht te krijgen in de staat van cultuur.

4. Leren, ontwikkelen & professionaliseren

We zetten in op het vergroten van de deskundigheid van zowel leerkrachten, docenten, cultuurcoaches, culturele partners als de professionalisering van onszelf ten aanzien van cultuureducatie in de brede zin van het woord.

5. Monitoring & Evaluatie

Monitoring en evaluatie zijn essentiële onderdelen van ons werk en kan op verschillende manieren en in verschillende intensiteiten plaatsvinden.

6. Ecosysteem & Netwerkvorming

Het samenwerken met diverse kunstvakprofessionals en experts biedt grote meerwaarde. Door verschillende expertises samen te brengen, kunnen we vraagstukken grondiger aanpakken en innovatieve oplossingen ontwikkelen.

7. Beleid & Strategie

Om duurzame en kwalitatief hoogwaardige cultuureducatie te realiseren in Overijssel moet de provincie kunnen bouwen op structurele investeringen en een gedragen motivatie van beleidsmakers. Het mogelijke einde van CmK, na CmKIV, tekorten bij gemeenten (ten opzichte van het aantal wettelijke taken in 2026) en mogelijke bezuinigen leren ons dat we vanuit de inhoud blijven meedenken en adviseren over het 'blijvend investeren in cultuureducatie'.

8. Communicatie & Zichtbaarheid

Wij geloven dat kennisdeling/ communicatie een krachtig middel is om de waarde en impact van ons werk zichtbaar te maken. Door heldere en inspirerende verhalen te delen, maken we niet alleen duidelijk wat wij doen, maar ook waarom dat belangrijk is.

Foto: Merel ten Elzen

Foto: Christein van Hoffen

9. Subsidie & Verantwoording

De komende vier jaar zullen we tijd moeten investeren om beide regelingen zoveel mogelijk concreet en effectief op elkaar aan te laten sluiten. Tussen 2022 en 2024 hebben we onderzoek uitgevoerd met ons hele werkveld. Ook in de komende jaren worden alle verschillende partijen betrokken bij het verder vormgeven van Cultuureducatie Overijssel en een mogelijk vervolg van deze regeling.

Vanaf de tweede helft van de beleidsperiode hebben we de (financiële) ruimte om scholen te ondersteunen in de verplichte curriculumherziening van kunst en cultuur. Deze huidige focus van Rijnbrink Cultuureducatie is tot stand gekomen door het laten uitvoeren van onderzoek en brede evaluatie met het veld in de afgelopen beleidsperiode. Voordat we verder inzoomen op bovenstaande en bijbehorende doelstellingen en activiteiten staan we graag stil bij wat we hebben geleerd en meegenomen vanuit de afgelopen periode.

2 Reflectie op de vorige beleidsperiode

In de vorige beleidsperiode (2021-2024) hebben we grote stappen kunnen zetten voor cultuureducatie in Overijssel. In onderstaand overzicht sommen wij een aantal voorbeelden op waar we positieve lering uit hebben gehaald en die we gebruiken als input voor de nieuwe beleidsperiode. Succesfactoren binnen deze voorbeelden zijn de **focus op onderzoek en een experimentele houding**, het zo goed mogelijk inzetten van het **cultureel ecosysteem** en een **stevige inzet op communicatie en zichtbaarheid**.

2.1 Positieve lessen

- Door het **integreren van busvervoer binnen het cultuureducatieaanbod** konden we werken aan kansengelijkheid van kinderen uit het landelijke gebied. Dit heeft ontzettend goed gewerkt: meer dan twintigduizend leerlingen bezochten hierdoor in de afgelopen jaren exposities in één van de grotere musea in Overijssel, of gingen naar een voorstelling in één van de Overijsselse schouwburgen.
- Er vonden diverse **LABS en onderzoeken** plaats met verschillende partners, waarbinnen we experimenteerden met nieuwe en duurzame vormen van cultuureducatie en onderwijsvernieuwing. Bijvoorbeeld het **project MAAKTAAL**, waar de kracht van cultuureducatie voor taalontwikkeling werd onderzocht op basisscholen in de gemeente Hellendoorn. LABS vonden niet alleen plaats in het reguliere onderwijs, maar ook in het gespecialiseerd onderwijs en scholen met nieuwkomers.
- We ontwikkelden **Cultureel Overijssel in Kaart**, een online dashboard, waarmee relevante data veel beter bewaard en ontsloten kan worden. Deze digitale kaart helpt gemeenten en instellingen om gefundeerd cultuureducatie- en cultuurparticipatiebeleid te ontwikkelen dat past bij lokale en regionale vraagstukken die spelen.
- Samen met de Overijsselse penvoerders werkten we aan het project **Invent2gether** binnen het gespecialiseerd onderwijs, waar culturele aanbieders en scholen een jaar lang intensief hebben gewerkt aan cultuureducatie.
- We hebben onze **focus verbreed binnen de VO-doelgroep** door naast het bestaande project Proeftuin Overijssel op de school de link te leggen met buitenschoolse educatie middels jongerenfestivals, een onderzoekstraject met VIAA en een maaktraject met jongeren onder de titel Waltraud.

2.2 Onderzoekstrajecten Dijksterhuis en van Baaren (D&B)

In alle werkzaamheden hebben wij aandacht aan **inclusie en kansengelijkheid**. Om deze kansengelijkheid te realiseren, faciliteerden wij afgelopen beleidsperiode twee grote onderzoeken voor cultuureducatie in Overijssel, aanvullend op de reguliere monitoring en evaluatie.

In het eerste onderzoek onderzocht D&B welke motieven en weerstanden een rol spelen bij scholen voor het inschrijven op hun voucher CmK. Naast deelname aan het cultuureducatieprogramma van de gemeente hadden scholen namelijk de mogelijkheid om budget binnen CmK te gebruiken via het inschrijfsysteem van Rijnbrink. Echter kozen scholen niet altijd voor deze kans, waardoor er voor de leerlingen en leerkrachten van deze scholen minder budget beschikbaar was dan scholen die wel gebruik maakten van CmK.

Uit het onderzoek bleek dat alle deelnemers cultuureducatie belangrijk vinden, maar dat het niet uitmaakt waar de middelen vandaan komen. Als de school eenmaal deelneemt aan het gemeentelijke cultuureducatieprogramma hebben ze daarmee al cultuureducatie voor hun leerlingen. Overige bevindingen waren:

- Er is voornamelijk **aandacht voor het gemeentelijk cultuureducatieprogramma** vanuit de cultuurcoaches, CmK wordt als **iets 'extra's'** aangeboden.
- **Verschillende processen** binnen de cultuureducatieprogramma's ten opzichte van de inschrijving voor CmK, wat leidt tot **onduidelijkheid bij ICC'ers**.
- De **ervaren werk en tijdsdruk van een ICC'er** maakt dat er weinig sprake is van eigen initiatief vanuit de scholen binnen het inschrijven op CmK.

Foto: Lenneke Lingmont

2.3 Afstemming tussen de cultuureducatie regelingen

De onderzoekers van D&B kwamen met het advies om goed te kijken naar de verhouding tussen beide geldstromen en of betere afstemming aan de voorkant mogelijk is. Dit leidde tot het tweede onderzoek om met het culturele veld in Overijssel te komen tot een andere vorm, waarbij geldstromen beter op elkaar afgestemd zijn.

Uiteindelijk zijn er vier scenario's gerealiseerd en gepresenteerd aan de provincie Overijssel. Er is met de nieuwe regeling Cultuureducatie Overijssel gekozen voor het eerste scenario. In dit scenario verrijkt Rijnbrink middels gelden uit CmK het cultuureducatieprogramma van de 21 kleine- en middelgrote gemeenten, en verzamelt Rijnbrink zowel kwantitatieve als kwalitatieve data met betrekking tot cultuureducatie in Overijssel.

Zowel de eerder beschreven projecten en gevonden succesfactoren, als de onderzoeksuitkomsten van D&B en het gekozen scenario zijn gebruikt als basis voor de nieuwe aanvragen CmK en deze aanvraag binnen de regeling Cultuureducatie Overijssel.

2.4 Netwerken/ecosysteem

In de afgelopen beleidsjaren hebben we een netwerk opgebouwd van cultuurcoaches (en boven-schoolse ICC's), beleidsmedewerkers, Overijsselse penvoerders CmK, Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen, cultuur-aanbieders, onderzoekers, wetenschappers en overige culturele ondernemers. Dit ecosysteem is cruciaal voor het succes van de cultuureducatieprojecten en vereist voortdurende aandacht en onderhoud.

2.5 Professionalisering

Naast de inhoudelijke onderzoeken hebben onze adviseurs de afgelopen jaren diverse opleidingen en trainingen gevolgd. Hierdoor zijn we zeer goed op de hoogte van actuele ontwikkelingen en innovaties binnen ons vakgebied. Ze delen hun kennis en expertise in lopende projecten, altijd vanuit een lerende houding. In 2023 en 2024 hebben we verschillende Talent en Motivatie Analyse-scans (TMA) laten uitvoeren, waardoor we weten hoe we ons de komende jaren (individueel en als team) kunnen blijven door ontwikkelen op professioneel vlak.

2.6 Kennisdeling

Onze inzet op professionele communicatie heeft goed gewerkt. Door het laten produceren van documentaires en films hebben we onze projecten en de impact ervan op lokaal, provinciaal, nationaal en zelfs internationaal niveau onder de aandacht gebracht. Daarnaast hebben we fotoreportages en publicaties ingezet om onze doelgroepen te inspireren en te informeren.

2.7 Moneva

Monitoring en evaluatie speelden een cruciale rol. We hebben projecten geëvalueerd met behulp van Moneva, maar ook kritisch gekeken naar de evaluatieprocedure. Waar monitoring eerder uitsluitend door een onafhankelijke derde partij en op specifieke momenten werd uitgevoerd, is het inmiddels een vast en geïntegreerd onderdeel van al onze projecten geworden. De vorm waarin Moneva plaatsvindt, wordt momenteel aangepast aan ons beleidsplan voor 2025-2028.

Foto: Erik Franssen

3 Cultuureducatie Overijssel 2025-2028

3.1 Uitgangspunt beleidsperiode

Mede door het meerjarige onderzoek van D&B beginnen we de nieuwe beleidsperiode met een nieuwe constructie. Zo kiest Rijnbrink er deze beleidsperiode voor om niet een aparte lijn cultuureducatie aan te bieden voor de scholen via het vouchersysteem, maar aan te sluiten bij het lokale cultuureducatieprogramma. Hierdoor is er binnen CmK daadwerkelijk ruimte om te werken aan verdieping en kwaliteit. Samen met onze partners binnen het cultureel ecosysteem kunnen we stappen zetten voor de duurzame kwaliteitsverbetering van cultuureducatie. Ook creëren we de ruimte om te werken binnen de curriculumherziening die binnen deze beleidsperiode wordt voorbereid.

Door de inhoudelijke ‘vervlechting’ van beide regelingen gaan we binnen zowel de aanvraag naar het FCP als deze aanvraag uit van dezelfde doelstellingen. Binnen de CmK-middelen leggen we meer focus op onderzoek en ontwikkeling. Binnen de regeling Cultuureducatie Overijssel focussen we meer op kennisdeling en ondersteuning aan gemeenten. Dit doen we door middel van de inzichten die volgen uit de onderzoeken en dataverzameling. De precieze verdeling van beide regelingen is terug te vinden in de [begroting \(zie bijlage 1\)](#).

3.2 Doelstellingen

We willen werken aan het in gang zetten, vergroten en verdiepen van een beweging. Deze heeft

als doel om kinderen kennis te laten maken met hun eigen culturele omgeving. Zodat ze begrijpen waar ze vandaan komen en wat dit ze kan leren over het hier en nu. We willen jongeren helpen om autonoom te leren denken en zowel kinderen als jongeren de kans bieden om hun talenten op het gebied van cultuur te verkennen en ontwikkelen. We willen partijen op het gebied van onderwijs, kunst, cultuur, filosofie, welzijn en wetenschap met elkaar verbinden om gezamenlijk met ons deze beweging vorm te geven.

Bovengenoemde heeft als doel om een cultuur op te leveren waarin leren, ontwikkelen en professionaliseren de norm is.

- Er zijn momenteel nog 45+ scholen die nog nooit hebben deelgenomen aan CmK. Uiteraard willen we ook deze scholen alsnog graag bereiken.
- We gaan voor 100% deelname vanuit het PO aan cultuureducatie door deelname (via 3 euro CmK) aan het cultuurmenu.
- Vervoer en afname binnen het CmK budget: de afstand van de scholen tot theaters waarin de meer complexe voorstellingen van de culturele instellingen worden gespeeld, vormt voor een grote groep scholen een belemmering. De voorstellingen van de Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen worden via het CmK budget aangeboden, met daarnaast de mogelijkheid om van busvervoer (extra impuls vanuit de

- provincie) gebruik te maken. De ervaring leert dat wanneer scholen eenmaal hebben kennisgemaakt met aanbod en aanbieders ze vaker, uit zichzelf, het aanbod afnemen.
- Het voortgezet onderwijs kent binnen Proeftuin Overijssel een meer en minder intensieve deelname aan trajecten. N.a.v. de eindevaluatie van de Proeftuin Overijssel binnen CmKIII, bepalen we hoeveel intensievere trajecten haalbaar zullen zijn.
- Scholen kunnen ook deelnemen aan een van de vier onderzoeklijnen (Zie hoofdstuk 3.3.
- We doen intensief onderzoek/experiment waardoor we direct en logischerwijs effectief kunnen werken aan kennisdeling en leren & ontwikkelen. Scholen kunnen op deze manier ook (indirect) hun kennis vergroten. Er zijn scholen die actief deelnemen aan onderzoek en scholen die op een meer beschouwende manier kunnen aansluiten. Door te werken aan onderzoek en experiment onderzoeken we verschillende maatschappelijke thema's en onderwerpen binnen cultuureducatie. Voorbeelden hiervan zijn:
 - » Het ontwikkelen van integrale cultuureducatie in verbinding met andere vakken (en expertises).
 - » Het verbinden van binnen- en buitenschools aanbod (cultuureducatie/ cultuurparticipatie) om daarmee de culturele omgeving dichterbij de leerling te brengen.
- Er is binnen de onderzoeklijnen specifieke aandacht voor het (voortgezet) speciaal onderwijs.
- Er ontstaat een uitgebreide en nauwkeurige dataverzameling die beschikbaar is voor het hele veld. Op basis van deze data kan beleid worden gemaakt en bijgestuurd.
- Niet alleen mensen uit ons eigen werkveld, maar ook uit andere domeinen kunnen ons vinden en weten wat wij doen door kennisdeling. We communiceren (informereren, inspireren, overtuigen etc.) met het veld middels professionele films en documentaires, blogs, vlogs, podcasts, fotoreportages, websites, symposia en bijeenkomsten, presentaties en publicaties.
- We streven ernaar dat elke deelnemende school een gecertificeerde ICC'er/CCVO-trainer heeft (tenzij de schoolgrootte dit niet toelaat).
- Omdat we proactief hebben gewerkt aan samenhang en verbinding tussen bovenstaande doelstellingen, staat er een stevig programma en een lerende cultuur waarbinnen kwaliteit de norm is en waarbinnen goede, duurzame relaties als waardevol en onmisbaar worden gezien. We zetten in op kansengelijkheid en werken vanuit de codes cultuur. Daarnaast dragen we – waar mogelijk – bij aan curriculumvernieuwing.

NB: De bovengenoemde te behalen resultaten zijn mede afhankelijk van het aantal jaren waarin gemeenten deelnemen aan de regeling Cultuureducatie Overijssel.

3.3 Vier onderzoekslijnen

We doen onderzoek rond cultuureducatie in het primair, voortgezet en gespecialiseerd onderwijs middels vier onderzoekslijnen en sluiten waar kan aan op de curriculumherziening.

Onze onderzoekslijnen richten zich hoofdzakelijk op de integratie van cultuureducatie met basisvaardigheden, zaakvakken en maatschappelijke vraagstukken, zoals kansengelijkheid, omgaan met technologie en sociale druk.

We verkennen verbreding naar participatie, het sociale domein en talentontwikkeling, en leggen ook (inter)nationale verbindingen die relevant zijn voor ons werkgebied.

De onderzoekslijnen zijn:

▪ DRUK!

Jongeren en sociale druk

Volgens onderzoek ervaart gemiddeld 38% van de jongeren prestatiedruk. Bij meisjes en vwo'ers liggen deze percentages hoger. Daarnaast heeft 1 op de 5 jongeren last van druk om erbij te horen. Jongeren kunnen niet altijd zichzelf zijn, wat kan leiden tot een gevoel van eenzaamheid.

Deze druk verlagen bij jongeren is mogelijk. Door aandacht te hebben voor het maatschappelijk debat en de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongeren. En door te leren accepteren dat fouten maken of anders zijn erbij hoort. Cultuureducatie is daar bij uitstek geschikt voor!

Lees ook het artikel ['Prestatiedruk: Neem signalen van jongeren serieus'](#) van het Nederlands jeugdinstituut.

Foto: Christein van Hofen

Foto: Merel ten Elzen

▪ KWIJT?

Verloren door technologie

Vroeger hadden we de angst dat robots steeds meer op mensen gingen lijken. Tegenwoordig lijkt het omgekeerde aan de hand. Als hersenloze smartphonezombies zitten we gemiddeld vier uur per dag te doom-scrollen. We durven het gesprek met een vreemde niet meer aan te gaan. Is verbinding op een digitale manier wel echte verbinding? Of moeten we vasthouden aan het 'echte' contact?

Ook andere menselijke vaardigheden dreigen we te verliezen door technologie. Schrijven op school gebeurt nauwelijks meer. We tikken op laptops en besteden fijne motorische handelingen zoals tekenen uit aan computers. Analoog klokkezen kunnen veel jongeren niet meer. Technologie draagt zorg voor dingen die we lastig vinden. Maar hoe verhouden we ons als mens tot 'lastig' als we lastig overlaten aan technologie? Zonder wrijving immers geen glans. Is het erg dat we vaardigheden kwijtraken? Of moeten we ze 'redden' nu het nog kan?

MAAKTAAL

Taalontwikkeling door cultuureducatie

Hoe kan cultuureducatie bijdragen aan taalontwikkeling in het primair onderwijs en gespecialiseerd onderwijs? Hoe is dat voor nieuwkomerskinderen? We onderzoeken verbindingen tussen cultuureducatie en taalontwikkeling vanuit een brede visie op taalonderwijs. Het gaat hierbij niet

alleen om een grotere woordenschat of over grammatica. Ook om lichaamstaal begrijpen, gevoelens uitdrukken en afstemmen op de ander. Binnen MAAKTAAL ligt onze focus op de kunstvakdocenten en filosofen in Overijssel. Samen met hen onderzoeken we hoe zij cultuuronderwijs zo kunnen vormgeven dat ze met hun lessen ook de taalontwikkeling van leerlingen stimuleren.

Foto: Lenneke Lingmont

TIJD!

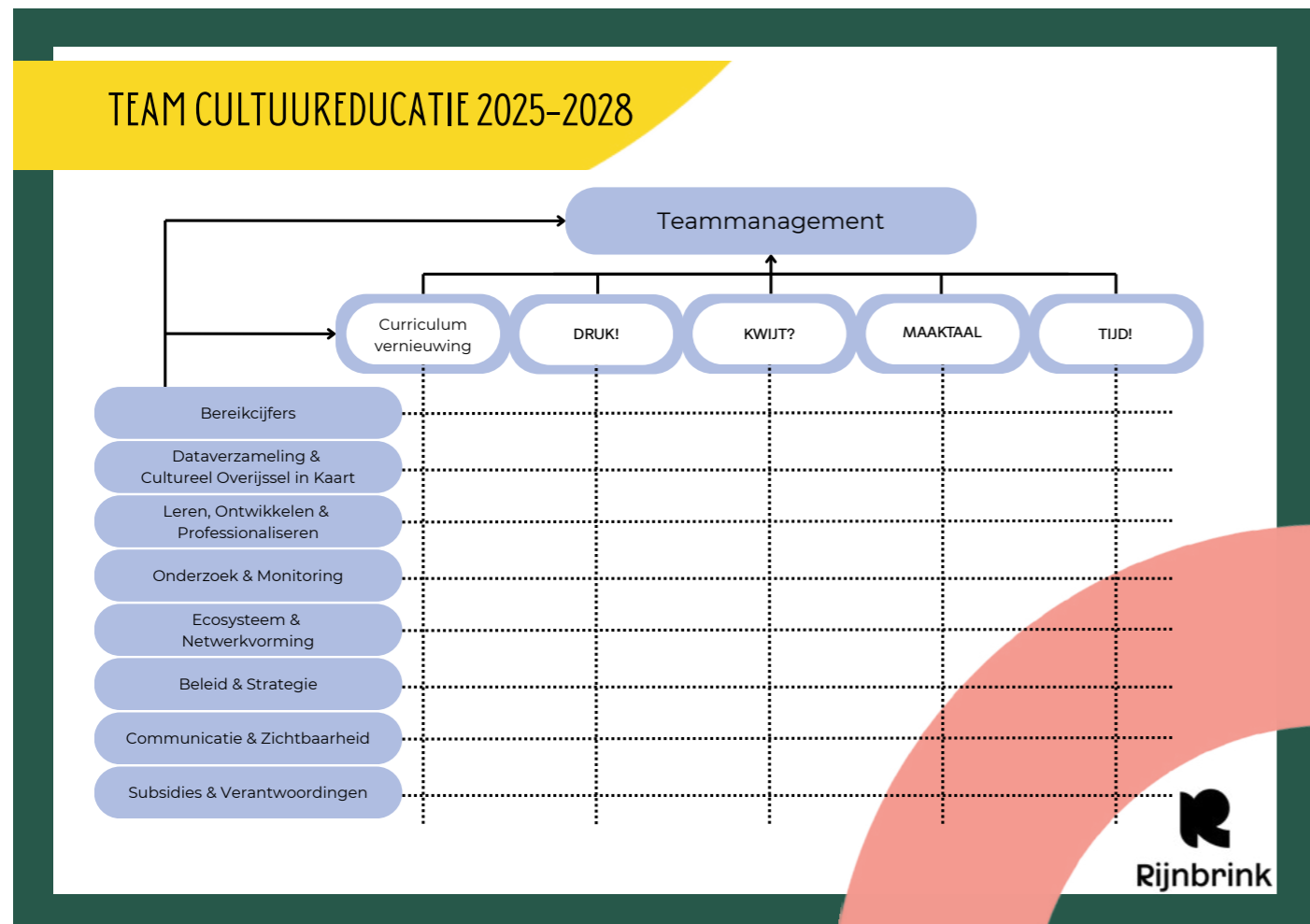
Voor gespecialiseerd onderwijs

Het project Invent2gether heeft de behoeften en de kansenongelijkheid in het gespecialiseerd onderwijs laten zien. Maar ook hoe belangrijk tijd is in de samenwerking tussen school en aanbieder. Leren en delen levert zoveel meer op. Eigenlijk is een project als Invent2gether een voorbeeld van hoe een samenwerking zou moeten, altijd en overal in cultuureducatie en onderwijs. We blijven deze groep leerlingen en scholen ondersteunen. Welke elementen van deze aanpak hebben welke impact op de leerlingen? Dat onderzoeken we de komende vier jaar. Het kan een voorbeeld zijn voor intensievere samenwerking op andere dan gespecialiseerde scholen.

3.4 Wat wij gaan doen

Als expertisehuis hebben we ons de afgelopen beleidsperiode al kunnen ontwikkelen als betrouwbare en solide partner, wat van groot belang is in een speelveld met veel wisselingen op bestuurlijk en uitvoerend niveau. Wij blijven hiermee doorgaan en houden voortdurend scherp zicht op ons hele werkveld om de juiste verbindingen te blijven leggen met én tussen relevante partijen.

Concreet focussen we ons vanuit Rijnbrink Cultuureducatie, naast de onderzoekslijnen, op acht onderdelen. Binnen deze onderdelen werken we aan de doelen vanuit zowel Cultuur met Kwaliteit als Cultuureducatie Overijssel. Alle onderdelen vliegen we steeds in logische samenhang en verbinding aan. Hierbij streven we nadrukkelijk kwalitatieve in plaats van kwantitatieve doelen na.

Door vanuit de onderzoeken bij alle lagen stil te staan kunnen we horizontale verbindingen leggen met de acht onderdelen (verticaal). Hieronder lichten we elk onderdeel inhoudelijk toe.

1. Cultuureducatieprogramma's & Proeftuin Overijssel

Rijnbrink stelt vanuit CmK drie euro per leerling per jaar beschikbaar om het lokale cultuureducatieprogramma van de 21 kleine- en middelgrote gemeenten te verrijken. Ook blijven we inzetten op het faciliteren van busvervoer, zodat ook de leerlingen in plattelandsgebieden toegang hebben tot de Overijsselse musea en theaters. De bevindingen uit de verschillende onderzoeken kunnen worden vertaald naar nieuwe lijnen binnen de cultuureducatieprogramma's van de gemeenten. Cultuurcoaches, directeuren, be-

leidsmakers en meer kunnen bijvoorbeeld bij ons terecht als zij ook willen werken aan de kracht van cultuureducatie voor taalontwikkeling. De onderzoeken gericht op jongeren geven nieuwe mogelijkheden om naast het binnenschoolse project Proeftuin Overijssel ook de verbinding te zoeken met het buitenschoolse.

2. Dataverzameling & Cultureel Overijssel in Kaart

Door de voorwaarde dat gemeenten deelnemen aan de provinciale dataverzameling die via Rijnbrink loopt, hebben we de kans om zowel provinciaal, als gemeentelijk en op schoolniveau inzicht te krijgen in de staat van cultuureducatie. Hoe meer relevante informatie beschikbaar is, hoe beter beleidsmakers hun beleid hierop kunnen afstemmen. Ook cultuurcoaches en cultuurma-

kelaars krijgen zo meer inzicht in belangrijke gegevens en kunnen hun taken daardoor beter uitvoeren. De wijze waarop de data worden verzameld stemmen wij af met het culturele veld zodat deze zo efficiënt en toegankelijk mogelijk wordt ingericht. De inzichten kunnen worden weergegeven in Cultureel Overijssel in Kaart, het provinciale dashboard o.a. dienend voor het gesprek over nieuwe doelstellingen en beleidsplannen op het gebied van cultuureducatie, -participatie en amateurkunst.

3. Leren, ontwikkelen & professionaliseren

We zetten in op het vergroten van de deskundigheid van zowel leerkrachten, docenten, cultuurcoaches, culturele partners als de professionalisering van onszelf ten aanzien van cultuureducatie in de brede zin van het woord.

We investeren in trainingen en opleidingen waarvan we weten dat ze een aantoonbaar positief effect hebben op cultuureducatie en/of het cultureel ecosysteem. Denk hierbij aan de ICC- en CCVO-trainingen. We streven waar mogelijk

naar het centraal uitrollen van deze trainingen (dus i.s.m. de andere penvoerders en relevante partijen).

Door de focus op de onderzoeklijnen verkennen we nieuwe paden, verzamelen we nieuwe inzichten en werken we met professionele partners op het gebied van cultuureducatie en de vier thema's zoals eerder omschreven. Wij nemen het culturele veld mee in deze ontwikkeling, door blijvend in te zetten op leren, ontwikkelen en professionaliseren. Dit doen we zoveel als mogelijk op een manier die passend is bij de doelgroep (leerkracht, cultuurcoach, directeur, e.a.) en kiezen waar nodig voor maatwerk.

Denk hierbij aan formats als **Buiten je Bubbel**, waar een specifiek onderwerp wordt uitgelicht door een professionele spreker om vervolgens onder leiding van filosofen met elkaar in gesprek te gaan.

4. Monitoring & Evaluatie

Monitoring en evaluatie zijn essentiële onderdelen van ons werk en kan op verschillende manieren en in verschillende intensiteiten plaatsvinden, afhankelijk van het doel van de specifieke vragen binnen een project. Dit kan zowel in de vorm van (schriftelijke/mondelijke) enquêtes als in de vorm van open gesprekken. Moneva kan steekproefsgewijs of juist met alle deelnemende partijen tegelijk plaatsvinden. Moneva kan ook worden ingezet ten behoeve van kennisdeling van derden. Meer dan eerder wordt de afstemming en samenwerking tussen Moneva en andere onderzoekgerelateerde processen/procedures van belang.

Vragen hebben altijd betrekking op de duurzame kwaliteitsverbetering van cultuureducatie door samenwerking tussen het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs met de culturele omgeving. Hierbij staan het bottom-up leren en ontwikkelen voor ons centraal.

Deelname aan Moneva is een voorwaarde om deel te kunnen nemen aan Cultuureducatie

Overijssel. Alle deelnemende scholen worden hiervoor rechtstreeks door ons, via de cultuurcoaches en/of de organisatie die onze Moneva uitvoert benaderd. Aan de voorkant van projecten worden projectdoelen gezamenlijk benoemd/geformuleerd en/of gecommuniceerd. Niet alleen op het einde, maar ook gedurende de projecten vinden evaluerende bijeenkomsten plaats met de deelnemende partijen. Deze maken dat een project kan worden bijgestuurd als nodig en/of gewenst. Zo kunnen naast de geformuleerde projectdoelen ook bijvoorbeeld de planning en organisatie van een project worden gemonitord.

- We maken per project inzichtelijk waarop we kunnen sturen en welke zaken we dus kunnen monitoren. We letten hierbij zowel op harde als op "zachtere" data.
- We onderzoeken niet alleen welke informatie interessant is voor ons, maar ook voor de deelnemende partijen. Indicatoren zijn gekoppeld aan het doel van de samenwerking. Ook als we proces- en kwaliteitsindicatoren monitoren. We richten de monitoring zodanig in dat we voorkomen dat deelnemers worden overvraagd (door het moeten invullen van eindeloze monitoringsformulieren).
- We richten de monitoring waar mogelijk steeds flexibel in.
- We zetten monitoring en de verzamelde gegevens in voor kwaliteitsontwikkeling, reflectie en gezamenlijk leren. We voeren gesprekken vanuit verschillende perspectieven over de verzamelde gegevens. Zo krijgen we mogelijk ook meer inzicht in achterliggende verhalen, oorzaken en verbanden.
- We helpen deelnemers herinneren aan de monitoring en het doel ervan.

5. Ecosysteem & Netwerkvorming (Het cultureel ecosysteem)

Het samenwerken met diverse kunstvakprofessionals en experts biedt grote meerwaarde. Door verschillende expertises samen te brengen, kunnen we vraagstukken grondiger aanpakken

en innovatieve oplossingen ontwikkelen.

We hebben gemerkt dat samenwerkingspartners weliswaar weten wat zijzelf willen komen halen en brengen in het veld, maar hebben dikwijls geen idee welk effect ze met hun input hebben, of beter: zouden kunnen hebben binnen het bestaande ecosysteem.

Omdat alle partijen vanuit verschillende beleidslijnen, subsidies en opdrachten opereren en worden aangestuurd, bestaat er naast een gezamenlijk gevoelde liefde voor het vakgebied, geen overkoepelende visie of sturing op de opdracht in zijn totaliteit. Dit geldt van kunstvakopleiding

tot BIS-instelling, van cultuurcoach tot cultuurmakelaar, van ICC'er tot penvoerder en van een ZZP kunstvakdocent tot onderzoeker.

Wij denken dat meer inzicht in het complete ecosysteem, de kracht en het succes van dit ecosysteem zal vergroten. En daarmee ook op het effect van cultuureducatie op lange termijn. Denken en samenwerken vanuit de inhoudelijke lijnen kunnen daarbij helpen. Denk bijvoorbeeld aan gezamenlijke kennisdeling over gespecialiseerd onderwijs met de Overijsselse penvoerders cultuureducatie, of een gezamenlijke aanpak taalontwikkeling met culturele instellingen en het onderwijs.

Foto: Christein van Hoffen

Onze samenwerkingspartners zijn:

- Provincie Overijssel en het Fonds voor Cultuurparticipatie
- Het onderwijs
- Wetenschappers/ onderzoekers/ projectleiders/ makers (flexibele schil)
- Cultuurcoaches en bovenschoolse ICC'ers
- Regionale CmK penvoerders en directienetwerk CmK Penvoerders
- Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen
- Cultuuraanbieders en kunstvakdocenten
- Pabo's en kunstvakopleidingen
- Kunstvakopleiding ArtEZ
- Samenwerkingspartners voor advies en kennisdeling
- Filmhub Oost, Erfgoed overleg, Meer muziek/ Cultuur in de Klas

[Zie bijlage 2: overzicht en toelichting samenwerkingspartners](#)

6. Beleid & Strategie

Om duurzame en kwalitatief hoogwaardige cultuureducatie te realiseren in Overijssel moet de provincie kunnen bouwen op structurele investeringen en een gedragen motivatie van beleidsmakers. Het mogelijke einde van CmK, na CmK IV, tekorten bij gemeenten (ten opzichte van het aantal wettelijke taken in 2026) en mogelijke bezuinigen leren ons dat we vanuit de inhoud blijven meedenken en adviseren over het 'blijvend investeren in cultuureducatie'. Dit doen we:

- Op landelijk niveau, door afstemming binnen de Raad van 12, het FCP en LKCA.
- Op provinciaal niveau met de andere penvoerders cultuureducatie en de provincie.
- En waar nodig op regionaal en/of lokaal niveau.

7. Communicatie & Zichtbaarheid

Wij geloven dat kennisdeling/ communicatie een krachtig middel is om de waarde en impact van ons werk zichtbaar te maken. Door heldere en inspirerende verhalen te delen, maken we niet alleen duidelijk wat wij doen, maar ook waarom dat belangrijk is.

Met onze wijze van kennisdeling versterken we de betekenis van cultuureducatie door:

- Onze doelgroepen actief mee te nemen in het (creatieve) proces, samen met onze partners binnen het cultureel ecosysteem. Dit beantwoordt de vraag: Hoe vormen we een goed functionerend, divers en duurzaam leerecosysteem?
- De impact van cultuureducatie op kinderen en jongeren te tonen (waarbij we dus ook laten zien wat samen creëren kan betekenen/ opleveren).

We communiceren (informerend, inspirerend, overtuigend etc.) naar het hele veld middels professionele films en documentaires, fotoreportages, websites, symposia, presentaties en publicaties. We zetten opdrachtgevers op het gebied van audiovisuele producties zoveel mogelijk in als gelijkwaardige partners met een eigen (kunstzinnige) signatuur.

Van verschillende LABS en Invent2gether zijn in CMKIII verschillende documentaires gemaakt die we in de eerste fase van Cultuureducatie Overijssel willen delen met het werkveld. Ook van MAAKTAAL wordt momenteel een korte film gemaakt die we zullen delen. We draaien de films onder andere in lokale filmhuizen en houden aansluitend nagesprekken met betrokken scholen. Hierbij nodigen we ook andere scholen uit en overige geïnteresseerde partijen.

Voor het grootste deel van de communicatie-uitingen geldt overigens dat deze worden getest en getoetst door onze doelgroepen. Dit geldt niet alleen voor scholen, maar ook voor jongeren en de diverse culturele aanbieders.

De website www.MAAKTAAL.nl geeft een goed beeld van hoe we scholen en de culturele omgeving betrekken bij onze kennisdeling. We geven alle betrokkenen letterlijk een stem. Via het LinkedIn-profiel van MAAKTAAL communiceren we voortdurend met het veld. Niet alleen via geschreven posts, maar binnenkort ook via podcasts.

We horen dat deze manier van communiceren heel goed werkt omdat het een breed verhaal in steeds overzichtelijke en wisselende onderdelen aanbiedt. We zien kennisdelen zoals dat gebeurt binnen MAAKTAAL als een voorbeeld voor onze communicatie binnen de onderzoekslijnen van Cultuureducatie Overijssel.

We zoeken ook hier continue proactief naar samenhang en verbinding tussen doelstellingen. Een voorbeeld van een dergelijke verbinding tussen bijvoorbeeld leren & ontwikkelen en kennisdelen zijn ook Buiten je bubbel-sessies. Bij deze sessies wordt verbinding gelegd tussen groepen die we nog niet goed kennen en waar nog relatief weinig binding mee is. We onderzoeken samen maatschappelijke thema's in relatie tot cultuur (educatie/participatie). We betrekken behalve

experts/wetenschappers binnen een specifiek vakgebied, ook professionals op het gebied van gesprek en debat. Zo leren en ontwikkelen we ons samen.

Kennisdeling vindt uiteraard ook plaats via de Cultureel Overijssel in Kaart. Deze geeft cijfermatig inzicht in verbindingen en relevante ontwikkelingen.

8. Subsidie & Verantwoording

De komende vier jaar zullen we tijd moeten investeren om beide regelingen zoveel mogelijk concreet en effectief op elkaar aan te laten sluiten. Zoals eerder beschreven, hebben we tussen 2022 en 2024 zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek uitgevoerd met ons hele werkveld om te bepalen of en hoe cultuureducatie in de periode 2025-2028 effectiever, duurzamer en gelijkwaardiger kan worden ingericht. Ook in de komende jaren worden alle verschillende partijen betrokken bij het verder vormgeven van Cultuureducatie Overijssel en een mogelijk vervolg van deze regeling.

Daarnaast zoeken we naar kansen en mogelijkheden voor nieuwe verbindingen. Zo leggen we bijvoorbeeld verbindingen met cultuurparticipatie projecten, creëren en verbreden we (inter)nationale netwerken. Ook bekende subsidieregelingen zoals de VMBO-regeling zien wij als kans om nog meer te realiseren voor cultuureducatie in de provincie Overijssel.

Cultuurparticipatie Overijssel

Foto: Merel ten Elzen

1 Achtergrond en context

“Wij koesteren onze cultuur en ons erfgoed in al haar verschijningsvormen. Cultuur en erfgoed zijn namelijk essentieel voor het welzijn van de inwoners van Overijssel.” [Morgen wacht niet](#), (blz. 1).

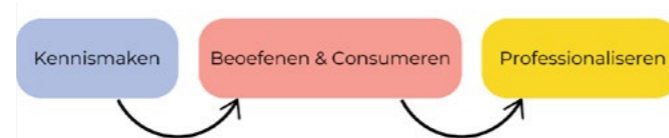
Het heeft een belangrijke reden dat bovenstaande zin uit de nieuwe cultuurnota van de provincie Overijssel het startpunt is voor het hoofdstuk cultuurparticipatie. Deze zin is namelijk het vertrekpunt, de visie waarom Rijnbrink wil werken aan cultuurparticipatie en amateurkunst. Elke inwoner verdient de kans om cultuur en erfgoed tot zich te nemen op de manier waarop diegene dat nodig heeft. We kennen de grote verschillen in persoonlijke voorkeuren. De een haalt voldoening uit het jaarlijks bijwonen van het Bevrijdingsfestival Overijssel, de ander wil jaarlijks kunnen bouwen aan de geweldige praalwagens voor carnaval en weer een ander wil toewerken naar de professionele top op het gebied van kunst, cultuur en erfgoed.

Om aan die persoonlijke voorkeuren te voldoen pleit de provincie Overijssel voor een sterke culturele piramide (Figuur 1). Deze piramide staat niet op zichzelf. Er zijn voor de drie lagen en tussenliggende verbindingen vele organisaties, instellingen en initiatieven in Overijssel. Deze organisaties, instellingen, initiatieven en verbindingen tussen deze drie zullen vanaf dit punt als ecosysteem worden omschreven.

Figuur 1: Weergave van de culturele piramide zoals omschreven in [Morgen wacht niet](#), (pag. 15).

Binnen de basis van de culturele piramide loopt iemand de culturele keten door (Figuur 2). Deze bestaat uit het kennismaken, beoefenen & consumeren en professionaliseren.

Figuur 2

Kennismaken

Voordat een Overijsselaar voelt dat cultuur en erfgoed bijdragen aan de brede welvaart zal iemand eerst moeten kennismaken met cultuur en erfgoed. Echter, de definitie “kennismaken” en waarde van cultuur en erfgoed zijn niet eenduidig en worden door verschillend ervaren. Zo zei Kamerlid Nicolien van Vroonhoven (NSC) tijdens het [Paradisodebat](#): “Er zijn misschien grote groepen Nederlanders die zich niet gezien voelen in de culturele sector. Ik denk dat hele grote groepen in Nederland niets van cultuur snuiven.”

Als je de [Cultuurmonitor](#) mag geloven consumeert zo'n 85 tot 95 procent jaarlijks iets cultureels'. Toch heerst er dat gevoel dat een grote groep Nederlanders 'niets met cultuur heeft'. VNG pleit daarom voor publieke erkenning en waardering van cultuur in haar propositie en dat cultuur door andere beleidsdomeinen wordt gezien ([Samen cultuur borgen](#)). Het gaat niet alleen om faciliteren van de kennismaking met cultuur en erfgoed. Het gaat om een bewuste kennismaking met cultuur en erfgoed, waarbij een

inwoner voelt dat hij wel degelijk iets met kunst en cultuur heeft. De vonk zal moeten over slaan. Hier is kwaliteit voor nodig; de culturele ervaring kan daarmee langdurig blijven hangen.

Beoefenen, consumeren en professionaliseren

Na een kennismaking beoefent en/of consumeert elke inwoner cultuur op een eigen manier. Dit heeft een ecosysteem waarin alle ruimte wordt gecreëerd voor deze verschillende behoeften. Ruimte kent in deze context meerdere perspectieven:

1. Fysieke ruimte. Plekken waar je terecht kan om cultuur te beoefenen en te consumeren (ateliers, verenigingen, maakplaatsen, theaters, etc.);
2. Financiële ruimte. Voldoende middelen en/of het laagdrempelig kunnen beoefenen/consumeren (gratis initiatieven zoals festivals of optredens, muzieklessen met behulp van het Jeugdfonds Sport & Cultuur, aanbiedingen of gratis entree voor specifieke doelgroepen);

3. Ruimte voor de persoonlijke voorkeur. Een omgeving waar niet geoordeeld wordt over wanneer iets 'voldoende' is en waar intrinsieke motivatie van inwoners leidend is (communicatie, vanuit een breder perspectief kijken naar cultuur).
4. Ruimte voor professionalisering. Als een inwoner zoekt naar verdieping zijn er mogelijkheden nodig om eventueel talent te ontplooien (vakdocenten, artistiek begeleiders, muziekscholen, kleine podia, verenigingen).

Verbinding tussen de inhoud (culturele keten), het ecosysteem en beleid

Het ecosysteem kan de ruimte voor kennismaking, beoefening, consumptie en professionalisering mogelijk maken. Daarbij is het belangrijk om te weten welke organisatie, instelling of initiatiefnemer werkt aan het creëren en op welke manier dat wordt gedaan. Het ecosysteem moet hierin wel gefaciliteerd worden.

Om dit te realiseren zijn bijvoorbeeld de bestuurlijke afspraken tussen OCW, IPO en VNG een kans om inhoudelijke rollen en verantwoordelijkheden te formaliseren. Waar en hoe je het beste kan faciliteren en welk beleid hiervoor nodig is, kan worden gehaald uit bevindingen van pilots, onderzoek en ervaringen van het ecosysteem. Met als stip op de horizon dat beleid en het ecosysteem gezamenlijk de ambities voor culturele deelname van alle inwoners kan dienen.

Er is momentum in het huidige klimaat om bovenstaande op te pakken in de provincie Overijssel. Mede door de steun van de provincie en het FCP heeft Rijnbrink op het gebied van cultuureducatie al grote stappen gezet.

Zo hebben projecten als MAAKTAAL, de Labs, Proeftuin Overijssel en de CmK-projecten actief bijgedragen aan het kennismaken, beoefenen, consumeren en professionaliseren bij kinderen en jongeren op school. Samenwerkingen rondom deze projecten met onderzoekers, kunstvakdocenten, scholen, gemeenten, instellingen en zorgen voor een sterker ecosysteem.

Ook de vertaling naar beleid is actief opgepakt,

bijvoorbeeld in het aanpakken van de vervlechting tussen de twee cultuureducatie regelingen en de bouw van de Culturele Kaart als tool voor concrete(re) doelstellingen.

De ambitie is om op deze lijn door te bouwen. Daarbij onderscheiden we twee doelgroepen die niet direct verbonden zijn aan het funderend onderwijs.

- De inwoner die (nog) geen cultuur beoefent en nog in de fase van kennismaken zit binnen de culturele keten. Door te gaan deelnemen maakt deze inwoner kennis met kunst en cultuur ten behoeve van de brede welvaart (Cultuurparticipatie);
- De inwoner die kunst en cultuur beoefent op amateurniveau en in de fase zit van beoefenen/consumeren en/of professionaliseren in individueel of groepsverband (Amateurkunst).

Voor deze aanvraag gaat Rijnbrink voor de bovenste doelgroep. Het liefst zet Rijnbrink op zowel cultuurparticipatie als amateurkunst in. Wij houden landelijke ontwikkelingen in de gaten en schrijven aanvragen voor landelijke fondsen voor zowel cultuurparticipatie als amateurkunst. Daarnaast zoeken we blijvend constructieve afstemming met de provincie Overijssel. Dit moet resulteren in een logische en waardevolle inzet van Rijnbrink voor de gehele basis in de culturele piramide.

2 Inhoudelijke focus en doelstellingen

Voor de invulling van Cultuurparticipatie Overijssel bouwt Rijnbrink graag door op ambities zoals geformuleerd door de provincie Overijssel in haar cultuurnota. Passende lijnen met bijbehorend aandeel van Rijnbrink zijn:

Provinciale ambitie	Aandeel Rijnbrink
Cultuurparticipatie inzetten voor maatschappelijke opgaven.	Kennismaken met kunst en cultuur ter bevordering van het <i>welzijn van inwoners</i> .
Provinciaal dekkend netwerk van cultuurmakelaars.	Kennisdeling en netwerkvorming ter bevordering van het <i>cultureel ecosysteem</i> .
Provinciale vertaling Nationaal Akkoord Amateurkunst.	Strategie en ontwikkeling als strategische voeding voor <i>bestuurlijke samenwerking</i> .

Kennismaken

Voor dit onderdeel werken we samen met concrete projecten om inwoners kennis te laten maken met kunst en cultuur. Door middel van deze initiatieven verzamelen we input voor advies, strategische ontwikkeling en kennisdeling ten behoeve van het cultureel ecosysteem. Inwoners is een breed begrip en op langere termijn zullen er meer middelen nodig zijn om deze initiatieven vorm te geven. Voor nu maken we binnen de bestaande middelen de keuze om te focussen op de doelgroep jongeren. We kennen al langere tijd de alarmerende signalen over jongerenwelzijn en dat maakt ook dat gemeenten zoeken naar initiatieven in hun lokale context (Figuur 3).

Omdat er binnen de cultuurparticipatiebegroting nog geen out-of-pocket middelen beschikbaar zijn, zoeken we actief verbinding met bestaande initiatieven van Rijnbrink Cultuuredu-

“Iedereen moet mee kunnen doen en zich veilig en geaccepteerd voelen in Almelo. Wij bieden onze jeugd kansen en willen zorgen voor meer kansengelijkheid. Sport, kunst en cultuur moet voor iedereen bereikbaar en toegankelijk zijn. Vooral voor onze jeugd.”
- Uit coalitieakkoord ‘Bouwen aan kansen voor iedereen’

“Kinderen en jongeren moeten kansrijk, veilig en gezond kunnen opgroeien en hun talenten kunnen ontwikkelen in onze wijken en dorpen. Zo kunnen ze zelfstandige volwassenen worden die meedoen in de samenleving en zo een bijdrage leveren. Dat is niet alleen goed voor de jeugd zelf, maar ook voor Deventer als maatschappij.”
- Uit coalitieakkoord ‘Dichterbij, Betrokken & Bevlogen’

Figuur 3: Teksten over jongerenparticipatie in gemeentelijk beleid

catie en initiatieven van partners in Overijssel. Denk hierbij aan projecten als “Jongeren Over...” en “Waltraud”.

Externe projecten zijn bijvoorbeeld het project “Midzwammernachtsdroom” van de Vriezenveense Harmonie, waarbinnen voor en door jongeren in Twenterand wordt gebouwd aan een muziektheaterproductie binnen het thema jongerenwelzijn. Naast bestaande projecten is Rijnbrink ook voornemens om vanuit inhoudelijke samenwerkingen in de provincie nieuwe (nog niet gepubliceerde) cultuurparticipatieregelingen van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Denk hierbij aan een ArtEZ-alumniproject in de wijk of een project met zogenoemde jongerenketen in de gemeente Olst-Wijhe.

Wat doet Rijnbrink?

- Rijnbrink Cultuurparticipatie werkt samen met anderen aan concrete projecten waar jongeren in Overijssel kennismaken met kunst en cultuur en onderzoekt welke input richtinggevend kan zijn aan het ecosysteem en voor het cultuurbeleid.
- Rijnbrink Cultuurparticipatie schrijft (in samenwerking met betrokken partners) nieuwe aanvragen cultuurparticipatie om nieuwe (gedeelde) projecten uit te voeren in Overijssel.

Kennisdeling en netwerkvorming

In de provincie Overijssel gebeurt er al veel op het gebied van cultuurparticipatie. Binnen gemeenten worden er initiatieven en activiteiten georganiseerd voor jong en oud. Echter ziet Rijnbrink dat er weinig (financiële) ruimte is voor actieve kennisdeling en netwerkvorming tussen partijen die zich bezighouden met cultuurparticipatie. Cultuurmakelaars met acht uren en beleidsadviseurs met een driedubbele portefeuille zijn vooral bij kleine gemeenten in Overijssel eerder regel dan uitzondering. Hiermee blijven gave lokale initiatieven onbekend bij andere gemeenten, en komen landelijke kansen niet altijd voor het voetlicht bij alle gemeenten in Overijssel.

Deze kansen komen ook voor op het gebied van de cultuurmakelaar zelf. De provincie Overijssel streeft naar een provinciaal dekkend netwerk van cultuurmakelaars. Om dit te realiseren hebben gemeenten kennis en informatie nodig over het belang van een cultuurmakelaar en wat deze schakel kan betekenen voor uitvoering van beleid in de betreffende gemeente. Ook kennis over programma's als de Brede Regeling Combinatiefunctie (BRC) om de cultuurmakelaar te financieren dragen hieraan bij. Rijnbrink heeft samen met LKCA en andere partijen als Kunstloc Brabant en Cultuur Oost gewerkt aan functieprofielen voor cultuurcoaches- en makelaars. Op basis van deze nieuwe profielen kunnen beleidsmakers specifiek beoordeelend wat voor type cultuurmakelaar zij nodig hebben in de uitvoering van het gemeentelijk cultuurbeleid.

Tot slot dient Cultureel Overijssel in Kaart ook als zinvolle tool binnen cultuurparticipatie. Net als bij cultuureducatie geeft de Kaart nieuwe inzichten ten behoeve van het gesprek over cultuurbeleid op lokaal, regionaal en provinciaal niveau.

Wat doet Rijnbrink?

- Rijnbrink Cultuurparticipatie draagt bij aan het Overijsselse netwerk door kennis en kunde te verzamelen op het gebied van cultuurparticipatie, en deze succesfactoren te delen met het netwerk.
- Rijnbrink Cultuurparticipatie onderzoekt vanuit de inhoudelijke meerwaarde van cultuurmakelaars en gaat in gesprek met beleidsmakers om toe te werken naar het provinciaal dekkend netwerk van cultuurmakelaars.
- Rijnbrink Cultuurparticipatie zet Cultureel Overijssel in Kaart in als gesprekstool en kennisdelingsinstrument voor inzichten op lokaal, regionaal en provinciaal niveau.

Foto: Leneke Lingnort

Strategie en ontwikkeling

Cultuurparticipatie is net als de andere pijlers binnen cultuurbeoefening niet vastgelegd in de wet. Desondanks wordt er actief gezocht naar mogelijkheden om te werken aan de toegang tot cultuurdeelname voor alle inwoners vanuit instellingen en overheden. Overheidslagen bouwen gezamenlijk aan bestuurlijke afspraken, gemeenten proberen integraliteit te realiseren door samen te werken met het sociaal domein en culturele instellingen zoeken naar partners op het gebied van welzijn. Rijnbrink wil vanuit haar onafhankelijke en provinciale perspectief actief bijdragen aan bovenstaande ontwikkelingen voor de toekomst van cultuurparticipatie en amateurkunst in Overijssel. Door lokaal te leren en behoeften te kennen, én samen te werken met de andere provinciale instellingen van de Raad van 12, het LKCA, FCP en het Ministerie van OCW kunnen we ons richten op vragen als:

- Waar zitten de kansen voor Overijssel en de inwoners van Overijssel op het gebied van cultuurparticipatie?
- Hoe kunnen we vanuit Overijssel een positieve bijdrage leveren aan landelijke ontwikkelingen?
- Welke logische samenwerkingen met andere domeinen zijn er te realiseren en wat is hiervoor nodig?

Wat doet Rijnbrink?

- Rijnbrink Cultuurparticipatie signaleert vanuit haar onafhankelijke rol in het ecosysteem mogelijke strategische lijnen voor de toekomst van cultuurparticipatie in Overijssel en vertaalt deze waar mogelijk naar advies en/of onderzoek. Rijnbrink Cultuurparticipatie positioneert zich als belangrijke schakel voor Overijssel om positief bij te dragen aan landelijke ontwikkelingen cultuurparticipatie en amateurkunst en zoekt hierbij blijvend de samenwerking op landelijk niveau, bijvoorbeeld met partijen binnen de Raad van 12 en het LKCA.

Bijlage 2: Overzicht en toelichting samenwerkingspartners

Provincie en het fonds

We staan in nauw contact met de provincie waardoor we zeer efficiënt kunnen samenwerken. We ervaren een grote betrokkenheid bij en kennis over onze opdracht bij de provincie. Dit geldt zowel voor de beleidsmedewerker(s) als de gedeputeerde. We realiseren ons goed hoe wezenlijk dit is voor het succes van het project en de doorontwikkeling ervan.

Het onderwijs

We werken gedeeltelijk op afstand (3 euro per leerling per jaar via het cultuurmenu) en deels van zeer dichtbij (vier onderzoeklijnen) met de scholen binnen CmK. Wanneer we verder weg staan van het onderwijs, vormen de cultuurcoaches en de Moneva onze contacten. We zetten in Cultuureducatie Overijssel actief in op het aanhalen en vergroten van onze contacten met de besturen en cultuurkoepels van de scholen.

Wetenschappers/ onderzoekers/ projectleiders/ makers (flexibele schil)

Onze 'flexibele schil' bestaat inmiddels uit een groeiende groep projectleiders, deskundigen en onderzoekers waarin nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan. We hechten heel veel waarde aan deze groep betrokkenen en intensiveren de samenwerking met hen en onderzoeken de

komende jaren verschillende effectieve samenwerkingsvormen.

Cultuurcoaches en bovenschoolse ICC'ers

Elke gemeente in ons werkgebied heeft een eigen cultuurcoach- of bovenschoolse ICC'er. Deze is dé verbindende schakel tussen scholen, gemeenten en de lokale culturele omgeving, maar bovenal op het gebied van de vervlechting (CmK en CaB= Cultuuronderwijs Overijssel). Daarom moeten er, voorafgaand aan de uitvoering van Cultuureducatie Overijssel, afspraken worden gemaakt over:

- deelname aan regionale en provinciale overleggen door een cultuurcoach
- het leren- en ontwikkelingsprogramma voor cultuurcoaches
- het integreren van de inrichting en uitvoering van Cultuureducatie Overijssel binnen het lokale cultuureducatieprogramma.

Regionale CmK-penvoerders

Binnen de provincie werken we samen met de andere vier CmK-penvoerders; CEE (Enschede), Cultuurwijs (Hengelo) Kunstcircuit (Deventer) en Stadkamer Zwolle.

Adviseurs/CmK-projectleiders van deze organisaties komen momenteel zes keer per jaar bij elkaar: Drie keer voor een regulier overleg en drie keer voor een themabijeenkomst waarin we dieper op bepaalde onderwerpen ingaan. We zijn van elkaars CmK-programma's op de hoogte, verwijzen naar elkaar en ontwikkelen bijvoorbeeld samen nieuwe trainingen, zoals Samen-Spel.

Daarnaast versterken we elkaar door kennis uit te wisselen over de invulling van de rol van penvoerder, aan de hand van relevante, actuele thema's. Ook de beleidsmedewerker van de provincie neemt inmiddels zitting in het overleg.

Concrete voorbeelden van samenwerkingen zijn ook de Mediakunstdag en de impulsregeling voor het speciaal onderwijs. In de komende periode gaan we met elkaar in gesprek om te kijken op welke concrete punten we komende jaren gaan samenwerken (naast de reguliere kennisdelingsmomenten).

Daarnaast zijn we voornemens om het **directienetwerk CmK Penvoerders** nieuw leven in te blazen. Hierin namen bestuurders zitting van culturele organisaties in onze provincie.

Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen

Rijnbrink werkt aan het meer bereikbaar maken van cultureel aanbod van Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen. Door het integreren van busvervoer van en naar het culturele aanbod werken we mee aan het vergroten van kansengelijkheid van kinderen uit ons werkgebied. Voor dit busvervoer biedt de provincie Overijssel specifieke, geormerkte middelen.

Met de verschillende Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen vormen we inmiddels een netwerk waarbinnen hun aanbod binnen Cultuureducatie Overijssel (zoals het bezoeken van voorstellingen of tentoonstellingen) regelmatig wordt besproken en geëvalueerd. In Cultuureducatie Overijssel onderzoeken we of

we in het kader van kansengelijkheid ook domeinoverstijgend kunnen samenwerken. Dit doen we door bijvoorbeeld ook het sociale domein in deze samenwerkingen te betrekken.

Het inzetten van deze Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen is van belang omdat;

- hun aanbod een verrijking is voor leerlingen (niet alleen op actief, maar ook op receptief en reflectief niveau);
- ze zeer professioneel cultuureducatie-aanbod bieden;
- kinderen uit de 21 kleinere gemeenten hierdoor niet alleen kennismaken met het – vaak kleinschaligere – lokale aanbod, maar ook met het regionale (nationaal opererende) professionele aanbod in de grotere schouwburgen en musea;
- we met het aanbod van de Overijsselse BIS- of Rijks(fonds) ondersteunde instellingen inzetten op kansengelijkheid en inclusie van leerlingen uit de 21 gemeenten.

Culturaanbieders en kunstvakdocenten

Sinds 2013 werken we samen met een grote, relatief stabiele groep cultuuraanbieders. Deze aanbieders vertegenwoordigen alle kunstdisciplines en zijn verspreid over de hele provincie. Hoewel je deze groep 'preferred suppliers' zou kunnen noemen, zijn we ons bewust dat we ook oog moeten blijven houden voor jonge, recent afgestudeerde kunstvakprofessionals. Om deze reden organiseren we bijeenkomsten die het doel hebben nieuwe aanbieders te ontmoeten. Voor deze bijeenkomsten nodigen we ook samenwerkingspartners als de pabo's en andere CmK-penvoerders uit.

Pabo's en kunstvakopleidingen

Met VIAA te Zwolle werken wij aan een pilot op het grensgebied van cultuureducatie en cultuurparticipatie. We vertrekken vanuit een vraag van jongeren zelf. De zaken die wij leren uit deze pilot

vertalen zich naar nieuwe inzichten voor onze onderzoeken. We onderzoeken verder de samenwerking met de andere pabo's op het gebied van bijvoorbeeld ICC- en CCVO-trainingen.

Kunstvakopleiding ArtEZ

Adviseurs van Rijnbrink nemen zitting in de onderzoeksgroep van de Master Kunsteducatie en de werkveldcommissie Master Kunsteducatie van ArtEZ. Er is periodiek overleg tussen het lectoraat en Rijnbrink over divers onderzoek. Rijnbrink wordt actief ingezet in het bespreken van de Masteronderzoeken van studenten en wij betrekken alumni op onze beurt bij symposia en deskundigheidsbevordering.

Samenwerkingspartners voor advies en kennisdeling

We nemen zitting in de Raad van Twaalf en het LPKC (krijgt andere invulling en naam) en blijven we ook de komende jaren nauw optrekken met het LKCA. We ervaren hen als zeer waardevolle partners op het gebied van kennisdeling en expertise-uitwisseling.

Filmhub Oost, Erfgoed overleg, Meer muziek/Cultuur in de Klas

Wanneer we hetzelfde doel en dezelfde doelgroep voor ogen hebben, werken we – waar mogelijk – met verschillende partners samen. We werken hierbij altijd vanuit het opgebouwde Cultuureducatie Overijssel-netwerk en -programma.

Foto: Lenneke Lingmont

Colofon

Tekst

Merel ten Elzen

Beeld

Erik Franssen

Lenneke Lingmond

Cristein van Hoffen

Merel ten Elzen

Ontwerp

GRAPHYTE

2024

Rijnbrink

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

provincie Overijssel